

BOEKBESPREKING

Keizer, G.J. 2012. *De verborgen boom – het boomsoorteigen ecosysteem van onze inheemse loof- en naaldbomen*. A3 boeken, Geesteren. ISBN 978 90 77408 98 8. €24,50

Iedere mycoloog, en ook elke geïnteresseerde boswandelaar valt het op dat in het bos zekere terugkerende patronen zijn te ontdekken. Op vergelijkbare bodemtypen met ongeveer dezelfde vochtcondities verschijnen vergelijkbare combinaties van kruidachtige planten, bomen en paddenstoelen. Daarbij valt het op dat sommige paddenstoelen eenkennig zijn en bij één enkele boomsoort groeien, terwijl andere bij een hele reeks van boomsoorten te vinden zijn. De klassieke combinatie van boom met paddenstoel is die van een berk met een eronder groeiende Vliegenzwam in de bossen op arme zandbodem. Een voorbeeld van een weinig kieskeurige boombegeleider is de Geelwitte russula, die bij zowat elke boom kan groeien. Naarmate de ervaring toeneemt, zien we dat die Vliegenzwam ook wel – onder bepaalde omstandigheden – bij andere bomen kan groeien en dat die Geelwitte russula toch niet bij elke boomsoort opduikt.

Dit soort observaties vormen het thema van het boek “De verborgen boom”. Op een mooie najaarsdag in 2012 presenteerde Gerrit Jan Keizer zijn nieuwe boek in een etablissement vlak bij Kasteel Groeneveld (Baarn). De auteur hield een lezing, zo vol van wetenswaardigheden dat zowel beginnende natuurliefhebbers als meer ervaren mycologen aan zijn lippen hingen. Tijdens de aansluitende wandeling rond Kasteel Groeneveld bleek opnieuw zijn enorme kennis van zowel bomen als paddenstoelen en andere organismen. Gerrit Keizer kent dit gebied als zijn broekzak en volgt al vele jaren de eeuwenoude bomen op dit landgoed. Hij kon nauwkeurig uitleggen hoe en wanneer een aantasting van honingzwam was begonnen en hoe lang de getroffen boom nog te gaan had. Als getuigen van een slecht-nieuws-gesprek stond de groep belangstellenden enigszins verslagen rond een nog prachtige Beuk, waarvan de eerste tekenen van aantasting weinig goeds voorspelden.

Ook het boek staat vol met wetenswaardigheden en algemene feiten over bomen. Er is aandacht voor bos in het algemeen, voor de anatomie van bomen, en in het bijzonder voor de relaties tussen bomen en schimmels. Veel kleine feiten en weetjes zijn alleen moeilijk te plaatsen, los als ze staan van de rest van de tekst. Wat moet je bijv. met de mededeling dat alle schimmelweefsel op aarde correspondeert met 2 ton per mens?

De aantasting van bomen door parasieten komt natuurlijk aan bod in dit boek, maar ‘De verborgen boom’ gaat grotendeels over de rol die paddenstoelen spelen bij de gezondheid van bomen en hun belang voor de afweer tegen parasieten. De kern van het boek bestaat uit een beschrijving van wat de auteur het “boomsoorteigen ecosysteem” noemt van zes loofbomen: eik, beuk, berk, wilg, els, populier en een naaldboom, de grove den. Het idee is dat een boom het centrum is van zijn boomeigen ecosysteem. Dit maakt dan deel uit van het gehele boscysteem. De beschrijving van het boomsoorteigen ecosysteem bestaat in wezen uit niets anders dan een opsomming van de aantallen mycorrhizasymbionten en saprotrofe schimmels die meer of minder uniek voor de besproken boom zijn. Wel beschrijft de auteur gedetailleerd de samenhang tussen een boom, zijn zaailingen en de aanwezige mycorrhizapaddenstoelen. Als voorbeeld neemt hij een volwassen Beuk met – na een mastjaar – duizenden zaailingen die met de moederboom verbonden worden door de zwamvlok van de algemeen aanwezige Amethystzwam. De zwamvlok zorgt er voor dat voedingsstoffen van de Beuk de zaailingen

kunnen bereiken. Zaailingen die niet aan dit infuus liggen – dus wiens wortels niet omgeven zijn met het mycelium van de Amethystzwam – leggen spoedig het loodje.

Een groot gemis in het hele boek is het achterwege laten van literatuurreferenties in de tekst zelf. Zo kan de lezer niet nagaan waar een bewering vandaan komt: een gedachte van de schrijver, een eigen observatie, eigen hypothese, door anderen beschreven observaties of afgerond biologisch onderzoek. Hetgeen nu gepresenteerd is, komt niet verder dan een losse, oncontroleerbare en niet geduide hoeveelheid informatie. De herkomst van de gepresenteerde getallen wordt niet duidelijk, noch over welk gebied ze gelden: Nederland?, (een deel van) Europa? En wat betekenen ze? Het zou kunnen dat de getallen aan Het Overzicht van de paddestoelen in Nederland (1995) zijn ontleend, gezien de aantallen en de namen van paddenstoelen. Dit zou te achterhalen geweest zijn door bronvermeldingen ter plekke.

Het is duidelijk dat dit boek niet alleen voor paddenstoelenliefhebbers is geschreven, maar ook voor mensen die zich beroepsmatig bezig houden met het beheer en de gezondheid van bomen. Ecologie van bossen, in relatie tot de (rol van de) schimmels, en zeker in kwantitatieve zin, is een buitengewoon moeilijk en arbeidsintensief onderzoeksveld. Hopelijk kan dit boek bijdragen aan een betere omgang met bomen en enig inzicht geven in het duizelingwekkende web aan relaties tussen een boom en alle organismen die er een intieme band mee onderhouden. Maar het is duidelijk dat het wetenschappelijk onderzoek hiernaar nog in de kinderschoenen staat.

*Peter-Jan Keizer
Rob Chrispijn*

VERTREKKENDE NEM-MEDEWERKERS MIRJAM VEERKAMP EN EEF ARNOLDS GEËERD TIJDENS NIEUWJAARSVERGADERING

Tijdens de Nieuwjaarsvergadering zijn NEM-medewerkers Mirjam Veerkamp en Eef Arnolds in het zonnetje gezet vanwege hun jarenlange inzet bij het opzetten en uitvoeren van het Paddenstoelenmeetnet, onderdeel van het Netwerk Ecologische Monitoring. Beiden hebben zich enorm ingezet om het meetnet te maken tot wat het nu is: een geoliede organisatie met veel waarneemers die hun werk goed doen.

Om een succesvol meetnet van de grond te krijgen zijn drie elementen essentieel: een betrouwbare wetenschappelijke methode, een betaalbare uitvoering vanuit het perspectief van de financier, en een uitvoerbare activiteit door paddenstoelenliefhebbers. Deze drie elementen lopen niet altijd parallel. Op basis van eerdere ervaringen van andere PGO's werkten Eef en Mirjam aan de wetenschappelijke basis en de praktische uitvoering die in nauwe samenwerking met het CBS zijn vastgesteld. Voor de uitvoering ervan is het van belang veel vrijwilligers te werven en voortdurend enthousiast te houden. Mirjam was de onvermoeibare motor achter de contacten met al deze vrijwilligers. De presentaties op de Nieuwjaarsbijeenkomst en de publicaties in Coolia waren jaarlijkse hoogtepunten voor alle betrokkenen. De Nederlandse Mycologische Vereniging en de Paddenstoelentichting (die nu de formele verantwoordelijkheid voor het project heeft overgenomen) zijn Mirjam en Eef zeer dankbaar voor hun grote inzet.

De werkzaamheden voor het meetnet zijn nu overgenomen door Menno Boomsluiters en Machiel Noordeloos. We wensen beiden veel succes met de voortzetting van het project.

Thom Kuyper en Aad Termorshuizen